

J. M. Roma

Hàpoles, 109, 2.º 4.º • Teléf. 226 38 72

Barcelona

Ciutat 4 de Maig de 1966

Mestre Lluís Mª Millet

Orfeó Català

Barcelona

Distingit amic:

Després de la lectura detallada dels informes que de l'orgue han escrit algunes personalitats artístiques i tècniques, posats en el cas de fer un resum dels mateixos i donar una orientació sincera pel dia de demà que s'exigís l'alternativa d'un orgue nou o una més moderna estructuració dels elements tècnics i armònics que conté l'actual, crec no equivocar-me si li dic que jo em poso decididament en el just terme mig. Ni l'orgue del Palau és una cosa despreciable com sembla que vulguin dir alguns, ni s'ha de fer la renovació que calgui de manera que quedi un instrument inexpressiu molt a la moda actual apte solament per a la interpretació dels respectables autors dels segles XV i XVI.

L'orgue de l'ORFEO ha d'estar al servei del CHOR i aquest avui interpretarà amb l'orgue unes obres de Bach o Mozart però un altre dia haurà de donar programes amb obres modernes i de contemporanis amb orquestra i orgue o sense orquestra i amb orgue sol.

Posats en aquest cas pràctic l'orgue i tots els seus medis tècnics i expressius han d'estar a l'alçada de la missió encomenada, per tant no crec, poc ni menys, que s'hagi d'anar a l'anulació total dels seus registres actuals i canviar-los per sèries de nazards i flautes 2 i 1. Crec que el que cal és sumar i no restar.

Si els avenços tècnics d'organeria actuals permeten una addició de nous i bells registres, no seré jo certament qui en protesti; si a més d'aquestes adquisicions una nova col·locació dels elements sonors amb la electrificació i modernització dels medis actuals es consegueix una més exacte i accelerada precisió en l'atac de les notes, haurem conseguit un instrument magnífic que no tindria res que envejar.

Referent a l'afinació tantes vegades discutida, m'atreveixo a donar la raó a l'informe de l'afinador actual quan preconitza la col·locació d'una cortina aïllant per a que els efectes de la calefacció i la calor normal dels dies de gran gentada no la pertorbin ni modifiquin. Aleshores fins es podria intentar afinar l'orgue al to de les orquestres sinfòniques actuals. Seria, però, dramàtic pensar el que succeiria a l'orgue de to brillant en dies de calor i aglomeració sense les cortines aïllants.

Suposant que ha arribat el cas de discutir i executar el què s'acordi, si no es disposa de tècnics de confiança al nostre país, la sol·lució potser seria la CASA WALKER que sabria com aprofitar i distribuir els elements actuals acoplant-los als nous i perfeccionant-los a l'alçada del seu ben guanyat prestigi mundial.

No crec que els anys venidors reportin cap avenç notable a la indústria organera de tubs. Tot lo més que pot succeir és el perfeccionament dels medis actuals. Si s'emprén la nova estructuració de l'orgue s'haurà de fer amb valentia per a que no quedi una labor de constant interinitat.

Tots els nous orgues que en aquests dos últims anys he tocat no tenien altra modificació notable que la nova tècnica de contactes elèctrics de colors per a facilitar als organistes els canvis de registres i combinacions. Una de les modificacions de que ja hem parlat, és la de posar molts pocs -poquíssims- registres expressius. Els teclats acostumen a ser inexpressius amb abundància de nazards i flautes amb 2 i 1. Tot això ho diem parlant, naturalment, dels orgues de tubs. En canvi no podem dir el mateix de la electrònica aplicada als orgues o als orgues anomenats electrònics. Aquí sí que cada any que passa ens porta noves sorprenents; però això ja es fruita d'un altre cistell.

Disposi com sempre de son afm. amic i admirador

Jay M. Noua

Després de la lectura detallada dels informes que de l'orgue han escrit alguns nos personalitats artístiques i tècniques, posats en el cas de fer un resum dels mateixos i donar una orientació sincera pel dia de demà que s'acosta l'elaboració d'un orgue nou o una moderna estructura dels elements tècnics i acústics que conté l'actual, crec no equivocarme si li dic que jo em poso decididament en el just terme mitjà. Ni l'orgue del Palau és una cosa despreciable com sembla que vulguin dir alguns, ni s'ha de fer la renovació que calgui de manera que quedi un instrument inexpressiu molt a la moda actual agraïment per a la interpretació dels respectables autors dels segles XV i XVI.

L'orgue de l'ORFEO ha d'estar al servei del CHOR i aquest s'ha d'interpretar amb l'orgue una obra de Bach o Mozart però un altre dia haurà de donar programes amb obres modernes i de contemporanis amb orquestra i orgue o sense orquestra i amb orgue sol.

Posats en aquest cas preveig l'orgue i tots els seus mètodes tècnics i expressius han d'estar a l'alçada de la missió encomanada, per tant no crec, poc ni menys, que s'hagi d'anar a l'ambició total dels segles tres actuals i canviar-los per sèries de nazards i flautes 2 i 1. Crec que el que cal és sumar i no restar.

Si els avenços tècnics d'organeria actuals permeten una addició de nous i bells registres, no seré jo certament qui en protesti; si a més d'aquestes addicions una nova col·locació dels elements sonors amb la electrònica i modernització dels mètodes actuals es conseguix una més exacte i accelerada precisió en l'estat de les notes, hauran conseguit un instrument marvellós que no tindrà res que envejar.

Referent a l'afinació tant vegades discutida, m'atreveixo a donar la meua opinió de l'afinador actual quan preconcibe la col·locació d'una cortina afilant per a que els efectes de la col·locació i la calor normal dels dies de gran gentada no la portorin ni modificada. Aleshores fins es pot dir intentar afilant l'orgue al to de les orquestres sinfòniques actuals. Bé, però, dramàtic pensar el que succedeix a l'orgue de to brillant en dies de calor i aglomeració sense les cortines afilants.

Suposant que ha arribat el cas de discutir i executar el que s'acordí, si no es disposa de tècnics de confiança al nostre país, la solució pot ser seria la CASA WALKER que sapria com repartir i distribuir els elements actuals acoplant-los als nous i perfeccionant-los a l'alçada del seu ben desenvolupat prestigi mundial.

No crec que els anys venidors reportin cap avenç notable a la indústria organera de tubs. Tot jo més que pot succeir és el perfeccionament dels mètodes actuals, si s'empen la nova estructura de l'orgue a nivell de fer amb valentia per a que no quedi una labor de constant infantilitat.

INFORME SOBRE L'ORGUE DE L'ORFEO CATALÀ
=====

Febrer 1966

LIONEL ROGG
Organista

Ginebra, 21 de març de 1965

Sr. Sàbat
Administrador
Palau de la Música
Barcelona

Distingit senyor:

En ocasió del concert d'orgue que vaig donar el dia 12 de març de 1965, heu demanat la meua opinió sobre l'orgue del Palau de la Música, i també eventuais suggeriments per al seu millorament.

De bon grat us donaré la meua opinió, que d'altra banda és molt simple: en l'estat actual, aquest instrument no és bo ni pel recital, ni pel "continu" amb orquestra. Només per la cara de les Joventuts Musicals i de l'Orfeó Català, organitzadors del concert, vaig accedir a donar-lo, però us ben asseguro que el meu primer impuls en prendre possessió de l'instrument, va ser d'anul·lar la vetllada.

La qualitat d'un orgue depèn de tres factors principals:

- 1) La concepció de l'instrument (estètica).
- 2) La construcció (tècnica).
- 3) L'harmonització (qualitat sonora).

L'orgue del Palau de la Música és dolent en tots tres aspectes.

La concepció no respon gens a les exigències d'una interpretació correcta de la música d'orgue. La composició (elecció de jocs) és incompleta i mal equilibrada. La construcció data de final de segle, època en la qual hom creia poder simplificar els problemes tècnics, recorrent al sistema anomenat "neumàtic", sistema enginyós, però que en tots els orgues construïts així, s'ha revelat catastròfic, a causa d'un desgast, d'un destrempament extremadament ràpid (15-20 anys) i inexorable, i d'una imprecisió que donen tots aquests orgues impropis per a l'execució del repertori.

Quant a la qualitat sonora de l'orgue del Palau de la Música, tothom ha pogut adonar-se de la vulgaritat, de la lletgesa de bona part dels seus jocs, de la seva incapacitat de barrejar-se, de la seva feblesa in-

creïblr, defectes als quals cal afegir encara les insuficiències tècniques de l'instrument.

Haig de remarcar també, que vaig haver de renunciar a utilitzar la meitat dels jocs perquè eren inacordables o bé no sonaven sobre moltes de les notes. Els tubs reben llur aire d'una manera tan irregular que és impossible que acordin, car la pressió no és pas dues vegades la mateixa!

Ressalta de tot el que precedeix, que no són pas algunes reparacions afortunades, el que pot arreglar-ho. Aquest orgue no pot sonar just, per no dir que sona malament.

És completament inútil de buscar la millora d'un instrument tan dolent. És tota la part tècnica que està desfeta, per no dir tot l'orgue. Si només es tractava de canviar tubs, de reajustar alguns jocs, fóra relativament simple, però és del tot impossible d'arreglar si no es reconstrueix tota la base de l'instrument.

Al meu entendre tot el que es faci per arreglar-lo, és temps perdut; tant com llençar els diners en un bassal!

En consciència, no puc recomanar altra cosa que esperar tenir els diners necessaris per a la construcció d'un orgue completament nou. (Potser es podrien aprofitar algunes rengleres de tubs, restaurar-los, però no és probable). L'instrument nou, si era ben construït, no caldria que fos necessàriament immens. Crec que amb uns 50 o 60 jocs n'hi hauria ben bé prou. Hi ha instruments de catedral que omplen naus immenses amb 45 jocs... Però el cas és que l'orgue sigui

- 1) Ben concebut
- 2) Ben construït
- 3) Ben harmonitzat

I és amb l'esperança que aquest projecte de refecció pugui ser considerat ben aviat, la qual cosa permetria al Palau de la Música de tenir una categoria entre les gran sales d'Europa, que m'acomio de vós i us prego que accepteu la meva salutació.

J.M.ROMA

Barcelona, 23 d'abril de 1965

Mestre Lluís Me Millet
Orfeó Català
Barcelona

Distingit amic:

Se m'ha demanat un informe que reflectís la meua opinió respecte a l'orgue de l'Orfeó. D'una manera objectiva crec que puc recol·lar l'opinió de la majoria d'oients -socis o no- que habitualment acudeixen als concerts. Preguntades les seves impressions o inquirides d'una manera velada tots han estat d'acord que l'orgue conté uns grups de registres bellament harmoniosos amb tota la qualitat habitual dels orgues WALKER. Personalment m'és impossible de dir res inconvenient dels flautats, "llenos" i registres expressius. Podran altres instruments tenir més quantitat i més gamma de valors dins de la mateixa família de registres.

L'orgue de l'Orfeó entra dins la modalitat dels orgues romàntics en contraposició als anomenats barrocs. Aquests, a més dels flautats, acostumen a tenir majoria de nazards, flautes de punta molt agudes, "zimbals" i la llengüeteria. tampoc tenen expressió.

L'orgue romàntic s'especialitza per la quantitat i qualitat de registres suaus i expressius. Sense defugir quan calgui, l'ús d'aquells registres de tipus barroco, es serveix habitualment dels flautats 8, gambes, celestes, principals i mixtures. La intervenció d'aquesta mena de registres requereix l'ús constant de l'EXPRESSIÓ i fins en alguns casos, dels trèmols. Aquestes són en línies generals les dues "maneres" d'orgues.

Ara bé. Si considerem l'època que fou construït l'orgue de l'Orfeó i l'objecte primordial de la seva adquisició, crec que haurem de convenir que fou l'encert més complet la compra i col·locació de l'orgue al Palau de la Música Catalana. Els vells socis de l'Orfeó recordaran amb orgull i emoció els primers concerts del Cor amb la intervenció de l'orgue,

i referint-nos a temps més propers podem dir sense temor d'equivocar-nos que moltes de les composicions de Cor amb orgue de Nicolau, Mn. Romeu, Pérez Moya, P. Donostia, etc., potser no haurien vist la llum o almenys no haurien tingut la divulgació i consagració popular que tots hem pogut constatar, sense l'orgue de l'Orfeó.

!Quantes obres de valor universal insuperable han estat estrenades a Barcelona i han passat a la posteritat amb el caràcter d'excepció que l'Orfeó les executà amb la col.laboració sempre valuosa i necessària de l'orgue!

Sense dir res hem anomenat les obres cabdals de Bach, Mozart, Beethoven, Cèsar Frank, Fauré, Vincent d'Indy, etc. etc. Gràcies a l'orgue de l'Orfeó organistes eminents han desglossat obres immortals en concerts brillants a col.laborant amb l'Orfeó.

Sense voler, ve a la memòria l'augusta figura del Dr. Schweitzer asseguda a l'orgue de l'Orfeó estrenant a Barcelona la immortal Passió segons St. Mateu de Bach amb l'Orfeó i sota el guiatge del seu genial fundador.

Seria innombrable la relació d'actes, estrenes i col.laboracions que orquestres i Cors eminents de la nostra terra i estranger han pogut dur a terme gràcies a l'orgue de l'Orfeó Català.

- - - - -

Quant a les fallades tècniques que s'hagin pogut produir, jo que col.laboro de tants anys amb l'Orfeó i per la meua professió tinc ocasió de tocar els millors orgues de Barcelona, començant pel del Palau Nacional de Montjuïc, faltaria a la veritat si no fes constar que aquests altres orgues, molt més moderns i electrificats, tenen exactament les mateixes fallades que provoquen en cada cas les condicions especials meteorològiques en què cada instrument es desenvolupa. La humitat, la calor, el fred, les calefaccions i tota mena de canvis de temps són els principals enemics dels orgues de tot el món. Caldria -i això és impossible- mantenir tot l'any la mateixa temperatura en el lloc on està instal·lat.

- - - - -

Ara bé: ¿Es susceptible de millorament el mecanisme del de l'Orfeó Català? Naturalment que sí. Fa exactament 60 anys que es va instal·lar. Durant aquest lapsus de temps l'electrificació del mecanisme interior dels orgues ha fet un bon avenç. Els orgues de caràcter monumental triguen a respondre a la pulsació de l'organista; l'electrificació massiva de l'instrument per mitjà de contactes i electro-ímants, minora notablement el caràcter retardat de les execucions. Els organistes moderns i joves, són molt afeccionats a l'ús dels registres CROMO-CORNO, TAPADILLO, NAZARDOS, FLAUTES DE PUNTES AGUDES, ZIMBALS i fins alguna XIRIMIA. Posats a demanar, no acabarien mai, puix que també són de gran efecte els CARILLONS i fins algun instrument de percussió i arpes. També s'ha adoptat el pedalier en forma de ventall i no recte. La supressió de les ramures per botons elèctrics en totes les combinacions manuals i dels peus, dona una altra agilitat en els canvis i modificacions que l'organista ha de fer damunt la marxa.

Són suggeriments que pel dia de demà poden ser útils. De tota manera, no cal il·lusionar-se pensant que, en fer la màxima electrificació se suprimiran les fallades tècniques. Caldrà, tal com s'ha fet i es fa a l'Orfeó Català, vigilar constantment en els assaigs i vigílies de concerts on hagi d'intervenir l'orgue. D'altra manera ens exposaríem a qualsevol imprevista fallada tècnica que es presentaria amb la mateixa facilitat que pot esdevenir ara sense tanta electrificació.

Cordialment el saluda el seu afm. amic i admirador

Dilluns de Pasqua, 1965

Sr. Antoni Sàbat Tubella
Administrador
ORFEO CATALÀ
Barcelona

Distingit amic:

Perdoneu que no us hagi respost abans; com ben sovint, sóc fora de Collbató, concretament a la Seu de València, i aprofito el parèntesi de Pasqua per a ocupar-me de l'orgue del Palau, tasca sempre més grata que moltes d'altres.

I tant, si us entenc! Vaig ésser al concert de l'amic Lionel Rogg i vàrem parlar força junt amb en Jordi Roch, en Lluís Prats, Montserrat Torrent i molts d'altres que érem allà amb la cua entre naves. Abans, a la mitja part, ja havia vist en Montsalvatge, Llates, Turull, Manuel Valls, etc. Ah! i també vaig saludar Escobar i Aventin. Vaig demanar per vós a en Manel, però no se'm va permetre d'entrar fins al final.

Ja fa molt més d'un any que tinguérem els primers contactes amb vós, amb el mestre Millet i amb l'orgue mateix, i des de llavors guardo uns quants fulls plens de lletra menuda; qui sap si tot allò serviria pel cas o no. En duia molt de temps de posar-ho tot en clar, però va semblar-me que de moment faltava encara "la gota d'aigua". El meu parer referent a l'orgue del Palau -i no és pas la primera ni la darrera volta que l'exposo- és que no cal parlar d'"aquell" orgue, sinó de fer-ne un "altre". Per què?

Com veieu, el projecte és ambiciós. Plantejant de bell antuvi unes despeses importants, sé que no és la manera més curta de guanyar-me la benevolència de tothom. Que no es pot arreglar bé l'orgue del Palau? Sí, es pot deixar com nou, funcionaria bé, tocarien totes les notes que han de tocar, ben afinades i igualades, i callarien totes les que han de callar; crec que es pot restaurar bé l'orgue. Però deixeu-me tornar a de-

manar: per què? És això el que es busca? És de desperfectes del que es queixen els organistes, els directors de cor, d'orquestra, el públic? Si es fa la consola mòbil i transportable, que no faci nosa en els concerts sense orgue i que pugui situar-se al lloc ideal sempre que calgui, de manera que l'organista pugui escoltar-se, ja serem al cap del carrer?

A voltes, parlant amb personalitats ben lligades a l'Orfeó, més aviat veteranes, he pogut adonar-me de l'estranyesa i sorpresa que els causa la meua opinió que l'orgue, més que defectes sobrevinguts de vellesa i esgotament, pateix de defectes d'un altre ordre, els uns tècnics (potser de material, de sistema, d'estructura) i els altres, més greus, de tipus estètic (composició dels registres, sonoritat, sistema de transmissió). Sempre que d'això es parla, la defensa de l'orgue actual es basa en l'assessorament del Br. Schweitzer. I ara suggereixo: s'ha demanat ara, avui, la seva estimable opinió? Mantindria la mateixa de 40 o 50 anys enrera? No seria difícil comprovar-ho. La mateixa casa Walcker, avui, proposaria un orgue totalment diferent; em consta, després de la meua estada de més de dos anys en aquella casa.

Es pot dir que la major part d'orgues construïts en aquella època, o bé han desaparegut ja de tota Europa o bé estan en crisi, com aquest. L'explicació és que l'orgue de finals i principis de segle ha estat concebut en funció de la música orquestral, un cop vingut a menys l'orgue i el poder temporal de les esglésies; i també que les novetats tècniques, en especial l'electricitat, han incidit en un moment estèticament baix, per l'orgue, acaparant l'atenció de l'organeria devers unes mal encertades preocupacions industrials.

Opino que en el plantejament de l'orgue han de pesar d'una banda consideracions d'ordre pràctic: que l'orgue pugui escoltar-se bé, que la col·locació de la consola no sigui ni un destorb pel cor o l'orquestra ni un handicap per l'organista; i d'altra banda, que l'orgue sigui apte per a tota mena de música que s'hi vulgui fer: acompanyament, "continuo", con-

certant, solista, i no solament per a música de tal època ni de tal estil, sinó per a tota la música, assenyaladament per a la "música catalana" repeteixo, la música catalana, no menys la dels segles XVII i XVIII que la més recent. ¿Com dintre trobar una solució que satisfaci totes les exigències i tendències, avui que s'acaba d'iniciar a penes un moviment de retorn a la nostra tradició orgànica? Que no sigui ni fer arqueologia ni refer el que ja tenim?

En el projecte que vull proposar, es veuen com dos orgues distints: l'un equivaldrà a un orgue clàssic català, amb dos teclats, consola mecànica i jocs partits en mà esquerra i mà dreta, com tots els orgues del nostre país fa cent anys. La consola no farà nosa. L'altre, inclourà, a més dels dos teclats i pedal de l'orgue esmentat, un tercer teclat expressiu, de valor més universal, inclusivament romàntic, i un quart teclat solament per a la trompeteria de batalla desglossada de l'orgue major, tota vegada que la consola (una segona consola, la vella) serà elèctrica i mòbil, sense altres jocs partits que els de la trompeteria de batalla, i permetrà de fer un ús molt més racional d'aquests jocs tan típics del nostre país.

La diferència entre l'orgue vell i el nou no seria solament la disposició dels registres, les dues consoles, sinó també l'emplaçament de cada un dels teclats o cossos de l'orgue, o sia, l'estructura interior de l'orgue, i sobretot l'harmonització tractada a la manera clàssica, no a pressió de vent forta, sinó feble, no per a obtenir soroll i potència, sinó timbre i contrast, transparència. Un orgue que canti, no que cridi. I un tocar mecànic pels organistes que sàpiguen apreciar-lo.

Crec que encara no és hora de baixar a detalls, Acabo aquí aquesta carta per por de no poder continuar i no retardar més la resposta. Però ja hi tornaré. Disposeu de mi en tot i per tot.

Vostre afm.

DEFECTES DE L'ORGUE ACTUAL.

Estructura.

1. Distribució dels diferents cossos de l'orgue i emplaçament de la consola poc avantatjosa, assenyaladament l'orgue d'ecos.
2. Fondària excessiva de la tribuna, així com les altres dimensions; l'orgue ocupa inútilment l'espai, i el conjunt resta dispers.
3. Configuració de la façana totalment arbitrària, sense cap relació amb el contingut interior de l'orgue; tubs pintats de purpurina.

Mecànica.

4. Salmers neumàtics de pistons.
5. Tracció electro-neumàtica.
6. Consola incòmoda, pulsació dels teclats amb pesos, com els de piano.
7. Desgast general, instal·lació elèctrica intrincada i difícil de reparar.

Fònica

8. Disposició poc clàssica i poc catalana; per exemple: manca de trompete-ria de batalla, imprescindible, manca de nazards, de mixtures (un sol ple de 3 rengles al gran orgue, dos plens solament en tot l'orgue, que enfosqueixen més que no esclareixen la polifonia. Veure nota a part).
9. Talles o progressions dels jocs de tipus standard.
10. Identitat i repetició de molts timbres, profusió de jocs gambats (10) i octavians (5), que no lliguen amb els restants registres.
11. Mala qualitat del metall, excessiva quantitat de tubs de zinc, inclusiu tota la façana.
12. Harmonització feta a la manera romàntica, amb pressió forta de vent, entalles amb expressió, etc., qe que determina una sonoritat gens adequada a la major i millor part de la literatura orgànica nova i vella.
13. Problemes de diapason i afinació.

Manres.

14. Encimbellament de portavents i manres dintre de l'orgue, produint un gran conjunt de fugues de vent i soroll, junt amb el del motor.

Cada un d'aquesta apartats mereixeria un estudi aprofundit sobre el terreny per tal de poder desenvolupar-los raonadament. Especialment tot el que fa referència a la part sonora. Valgui, només, l'enunciat de cada tema.

Segueixen, a títol d'orientació, una sèrie de respostes o suggeriments de solució que segons el nostre criteri s'haurien d'aplicar a l'instrument per a una reforma ben eficient.

1. Suprimir l'orgue d'ecos, situat a la llanterna de la sala, massa distanciat i pràcticament inútil. Situar el cos del positiu a nivell baix, entre la nova consola mecànica fixa i la tribuna de l'orgue major, per tal que aquest cos quedi en contacte directe amb l'organista, el cor i l'orquestra(hi ha espai). Fer mòbil la consola actual.
2. Situar tots els cossos immediatament darrere la façana i en primer terme; lliberar tot l'espai posterior per a altres usos.
3. Modificar la façana, tota o solament els tubs.
4. Construir salmers de correders, tal com es feia en altre temps i torna a fer-se avui; almenys, el de l'orgue major i positiu.
5. Adoptar la tracció mecànica per una part de l'orgue i la tracció elèctrica per la totalitat de l'orgue, excloent la neumàtica.
6. Modificar la consola i el seu equipament elèctric.
8. Adoptar una disposició equivalent a la presentada, amb les modificacions que semblin oportunes. Aquest apartat afecta també els dos següents, 9, 10 i 11.
9. Aprofitar tot el material sonor que es pugui, adaptant-lo a progressions més convenientes.
12. Adoptar pressions de vent més baixes, entre 40 i 65 mm. de columna d'aigua, segons cada teclat.
13. A decidir pel mateix Orfeó Català.
14. Reduir al mínim els conductes d'aire per mitjà de manxes acoplades al mateix fons del salmer, i canviar eventualment el ventilador.

NOVA DISPOSICIÓ QUE ES PROPOSA PER UNA REFORMA DE L'ORGUE DE L'ORFEO.

CATALÀ, AL PALAU DE LA MÚSICA DE BARCELONA.

PEDAL	Contres Majors	16	Grans Contres	32	Bombarda	16	
	Contres Menors	8	Subbaix	16	Trompeta	8	
	Quinta	5 1/3	Quintant	16	Clari	4	
	Octava	4	Bordó	8			
	Plens 4 rgs.	2 2/3					
ORGUE MAJOR	Flautat	16	Xemeneia	8	Tromp. Magna	16	mà dreta
	Flautat	8	Tapada	4	Tromp. Real	8	
	Octava	4	Nazard 12 ^a	2 2/3	Baixons i Clarins	4+8	
	Dotzena	2 2/3	Nazard 15 ^a	2	Clarins Clars	2+4	
	Quinzena	2	Nazard 17 ^a	1 3/5	Dolçaina	16	
	Dinovena	1 1/3	Corneta 5 rgs.	8			
	Plens 5 rgs.	2					Salicional 8
	Cimbalet 4r.	2/3					
POSTIU	Octava	4	Bordó	8	Cromorn	8	
	Vintidosena	1	Flauta dolça	4			
	Corona 3 rgs.	1/2	Flabiolets	2			
			Nazard 17 ^a	1 1/3			
EXPRES-SIU	Flautat	8	Bordó	16	Trompeta	8	Gamba 8
	Octava	4	Cor de Nit	8	Clari	4	Celest 8
	Quinzena	2	Flauta cônica	4	Fagot Oboè	8	Flauta
	Ple 4 rgs.	1	Tolosana 3r.	2 2/3	Veu Humana	8	Travessera 8

Total 55 registres

Consola elèctrica mòbil per tot l'orgue, amb un quart teclat per a sonar la trompeteria de l'orgue major separatament.

Consola mecànica amb dos manuals i pedal, jocs partits entre c'-cs', sense el teclat de l'orgue expressiu.

Entreviu amb Fra Robert de la Riba.

.....

- Per què va deixar de donar aquells concerts matinals al Palau de la Música?
- Perquè l'orgue del Palau de la Música és una veritable calamitat; preguntí-ho als altres organistes de Barcelona, i veurà com tots hi estan d'acord. Amb aquell instrument, no hi ha manera d'interpretar res a gust.
- És millor el del Santuari de Pompeia?
- El d'aquí està bé quant a sonoritat, però falla considerablement la part tècnica o mecànica.
- Quin és el millor orgue que hi ha a Barcelona?
- Al meu juí, cap.
- Ni el del Palau Nacional?
- És molt gran, però jo, particularment, no l'accepto.

.....

MONTSERRAT TORRENT I SERRA

Barcelona, 27 d'octubre de 1965

Sr. Antoni Sàbat
Barcelona

Apreciat amic:

Per fi em decideixo a trametre-li l'informe sobre l'estat de l'orgue del Palau de la Música Catalana. El fet de tractar-se de l'orgue que ocupa un dels llocs més preeminents de la nostra ciutat, m'ha obligat a considerar detingudament les deficiències de l'instrument, tenint en compte també els criteris diversos que s'han manifestat per mitjà de crítiques i comentaris.

Evidentment la mecànica de l'instrument té uns defectes remarcables que, per una banda, dificulten l'execució -retard en l'emissió del so, desigualtat en la pulsació, notes que queden sonant-, i per l'altra destorben l'audició -soroll del motor, sorolls dels teclats manuals i més encara del pedaler absolutament gastat per l'ús de tants anys, i una notable desafi-nació de tots els jocs.

Però més important que els defectes tècnics, que potser es podrien reparar, són els errors de construcció que motiven una deformació estètica. El principi sonor de l'orgue genuí és la superposició de sons aguts disposats segons l'ordre dels harmònics naturals sobre la base sòlida d'un joc fonamental. L'orgue del Palau respon a una concepció totalment oposada a aquest principi, creant una sonoritat massiva amb dilatació dels jocs fonamentals de 8°, amb supressió dels harmònics en la seva major part, intentant d'imitar la sonoritat orquestral, de la qual aconsegueix només una tosca caricatura. S'atribueix a aquest tipus d'orgue romàntic una gran expressivitat pel fet que tot l'orgue està tancat dins d'una caixa proveïda d'unes persianes que l'organista acciona per mitjà de pedals i que provoquen un augment o disminució del so. És raonable que una part de l'orgue

sigui "expressiva, però és completament reprobable que ho sigui tot ell, per la limitació de so, en volum i qualitat, que això comporta. L'expressió no pot obtenir-se exclusivament per mitjà d'un augment o disminució de so. L'expressió pròpia de l'orgue, instrument de so fix, és el fraseig, i qualsevol altre recurs és artificial i impropï de l'orgue. Amb un instrument d'aquest tipus no es poden interpretar obres antigues ni clàssiques. Hem de renunciar, per tant, a la divulgació de les obres de compositors tan importants com Tomàs de Santa Maria, Bermudo, Cabezón, Correa de Arauxo, i els nostres Joan Cabanilles i P. Antoni Soler. Totes elles requereixen una precisió impossible d'aconseguir amb la tracció electro-tubular, i una claredat de so que només poden donar-nos els jocs de mutació simple i composta de l'orgue clàssic.

¿Com interpretar també amb un mínim de respecte les pàgines de Buxtehude, Lübeck, Böhm, culminant en la gran figura de J.S.Bach? He sentit dir moltes vegades que el Dr. Schweitzer donà uns concerts memorables al Palau, i que interpretà la part d'orgue de la Passió segons Sant Mateu. Admetent que el Dr. Schweitzer, d'inoblidable memòria, quedés satisfet de la qualitat de l'orgue del Palau, hem de considerar que han passat més de cinquanta anys des de llavors, durant els quals s'ha retornat universalment a la tradició original.

Resumint, si volem fer una tasca positiva, s'ha de renovar totalment l'estructura de l'orgue, malgrat que això suposi el sacrifici d'un instrument pel qual sentim tots un especial afecte. Crec que el criteri musical ha d'estar per damunt d'un sentimentalisme estèril, totalment inconscient i injustificable.

Aprofito l'ocasió per a saludar-lo molt atentament.

E.F. WALCKER & CIE.
LUDWIGSBURG (ALLEMAGNE)

(Resposta a la n/. lletra de 21 setembre 1965)

5 octubre 1965

Senyors:

Hem rebut la vostra lletra de 21 de setembre.

Malauradament, no estem al corrent de l'estat del vostre orgue. Però, vista l'edat d'aquest instrument i també el progrés en el domini tècnic, el mecanisme és antic i no respon a les exigències modernes.

Perquè el resultat d'una revisió sigui satisfactori, cal reconstruir l'orgue completament. No obstant això, es podria aplicar part dels tubs vells a l'orgue nou. Ens agradaria saber la vostra opinió.

Respecte a M. Braun, hem d'informar-vos que ja no treballa a casa nostra, perquè no tenia en compte les nostres exigències. No creiem M. Braun capaç de revisar el vostre orgue.

Esperem notícies vostres, i us preguem d'acceptar les nostres salutacions afectuoses.

ARTURO ESCOBAR (Afinador actual de l'orgue del Palau)

5 de maig de 1965

Sres.

Pláceme detallarles varias facetas referente al órgano y que a continuación detallo.

Reparaciones efectuadas

Durante las temporadas 1963-64 y 1-54-65 se ha arreglado el cuarto teclado por causas de inundación del tejado sobre dicho teclado en el que se cambiaron muchísimas membranas y fuelles pequeños, así como forrar de nuevo otras tantas, ello debido al agua. Se limpiaron todos los secretos así como los tubos sonoros y se afinaron de nuevo.

Causas de desafinación

Las principales causas de desafinación en el órgano es el cambio de temperatura debido a la calefacción, ya que los tubos del órgano son muy sensibles al cambio de temperatura, principalmente los juegos de lengüetería. La Sala de Conciertos, pasa en unas horas de una Sala fría a un excesivo calor. Naturalmente el órgano siente este cambio tanto la afinación como el resto del mecanismo.

Averías en el mecanismo

Podemos culpar en parte a la calefacción de muchas de las averías en el órgano, principalmente a lo que se refiere al engancharse notas, o sea que quedan sonando cuando no se pulsa ninguna tecla. Esto es debido también al cambio de temperatura en el local.

Nos hemos encontrado por esta causa, que siendo las maderas secas como son las del órgano que nos ocupa, ya que tendrán unos sesenta años, pues, aunque parezca imposible, estas maderas hacen movimiento y esto no es más que el cambio brusco de la temperatura. Naturalmente el movimiento que hace la madera es tan poco que a simple vista no se

puede apreciar, ya que puede ser solamente un milímetro o décimas, pero lo suficiente para que haga sonar una nota o varias cuando menos se espera, como pongo por caso, el Concierto que dió para órgano el organista señor Lionel Rogg, que unos días antes del concierto no se podía tocar ninguno de los tres teclados porque al poner cualquier registro sin pulsar ninguna tecla sonaban muchísimas notas.

Como digo, este pequeño movimiento de la madera, es suficiente para hacer que suenen notas. Como es fácil comprender, el órgano es un instrumento que todas sus piezas están muy bien ajustadas y un solo movimiento sea de la madera o de cualquier otra causa es suficiente para que sucedan estas anomalías.

Ahora bien, por otra parte al contrario de lo dicho anteriormente, nos encontramos que fallan muchas notas, o mejor dicho, queñan mudas aunque se pulse la tecla; esto es debido a los fuelles pequeños y membranas que se rompen continuamente. Estos fuelles están forrados con una piel muy fina, esta piel debido al uso y a los años que tiene se rompe y naturalmente escapa al aire siendo esta la causa del fallo de notas. Se han cambiado ya muchas de ellas pero naturalmente a medida que iba notándose el fallo, ya que de otra forma se tendrían que cambiar todas y son a miles las que se encuentran en el órgano.

Estudio para modificación total o parcial.

Presentamos tres proyectos, que señalamos con A, B y C.

Proyecto A.— Limpieza total del órgano y todos los tubos. Cambio total de los fuelles y membranas, de esta forma se evitarían el fallo de notas. Repaso de armonización y afinación de todos los juegos. Además, creo que sería una solución que serviría para los tres proyectos (esto se podría estudiar) y es: poner una cortina con un pulsador eléctrico desde la consola, esta cortina que tapara completamente el órgano dejando la fachada al exterior, es decir, poner la cortina en la parte interior de la fachada. De esta forma sería una gran solución tanto para evi-

tar la infiltración del polvo como evitaría un 50% el calor de la calefacción. Cuando fuera necesario tocar el órgano, apretando el pulsador eléctrico quedaría el órgano libre para tocar y saldrían las voces tal igual que ahora. Mientras no haga falta que suene el órgano, las cortinas permanecerían cerradas evitando como digo los inconvenientes del polvo y el calor.

Proyecto B.— Cambio total del sistema eléctrico, suprimiendo el sistema

tubular que actualmente se encuentra en la mayoría del órgano. Esto beneficiaría la rapidez de las notas y muchas de las averías. Se conservaría la consola y los secretos generales. Se cambiarían las características de armonización de todos los juegos, ya que actualmente dichos juegos son muy monótonos e iguales, tal como se hacían en aquella época romántica. Aprovechando los mismos juegos armonizados de nuevo se podría hacer un órgano más de acuerdo con nuestros tiempos, y aún más partiendo de la base que este órgano está destinado a una Sala de Conciertos, no a una iglesia. Naturalmente, se repasarían todos los secretos generales, cambiando todos sus fuelles y membranas, así como una limpieza general.

Proyecto C.— Este proyecto es la construcción de un órgano nuevo, con

aprovechamiento de los juegos armonizados de nuevo al estilo moderno. También se podría aprovechar el mueble de la consola. Los secretos generales que actualmente son neumáticos, se cambiarían con el sistema de secretos mecánicos, más conocidos por secretos de corredera. El mejor sistema de mecanismo sería el mecánico, pero debido a la situación actual del órgano y la distancia desde la consola, es casi imposible y sería muy costoso utilizar este sistema. Por lo tanto, el sistema tendría que ser eléctrico con los secretos generales de corredera y los registros con impulsión electro-neumático.

Como puede verse, este sería el mejor sistema, ya que quedaría un órgano moderno y prácticamente sin averías así como también es naturalmente el más costoso de los tres proyectos.

Tenemos después, el tan discutido tono del órgano. El órgano actual está al tono normal de 780 vibraciones por segundo; este tono está adecuado para las voces humanas, no así para el tono de orquesta, que como se sabe tienen sus instrumentos bastante más altos que el órgano. Así nos hemos encontrado muchas veces que la orquesta encontraba el órgano bajo de tono. Es imposible estar variando continuamente el tono del órgano, es imposible.

Encuentro una difícil solución para este problema. Se ha hablado de dejar un teclado a tono de orquesta pero... ¿cuál de ellos? Como se sabe, los teclados tienen que ir acompañados en intensidad de sonidos, es decir, el primer teclado empezando por abajo más fuerte, el segundo más suave, e ídem. el tercero y cuarto. Además el teclado que se destinara para orquesta, jamás podría unirse a los demás, aislando completamente los enganches de dicho teclado.

La única solución posible es dejar el tono del órgano en un término medio, es decir, dejándolo un poco más alto que el normal sin llegar al tono de orquesta.

Dadas mis opiniones después de un minucioso estudio, queda siempre a sus órdenes su afmo. s.s.s.

q.e.s.m.

Barcelona 9 de Maig de 1966.

meu fregués = Roser
Cintat

Estimat amic i mestre: Moltes gràcies del
seu segon informe sobre el nostre orgul.
Serà d'una utilitat preciosa. Es
realment d'un gran equilibri i sense
cap apassionament.

Una bona abraçada del seu atz

bon amic

Per l'edil

deu' n' ens

Dictamen digne

Grand Rugg.

Calatrific en tots sentits

discrepo en absolut de l'últim paràgraf de la primera plana, el Mestre Roma en el seu informe (començament) ha actuat tant.

No dona cap solució referent a aquest cas.

No me's rebenta.

J. Mª Roma : altres ofres de Benluna, apartament
les unitats faller, entre elles de del Polon Nouvel
" Caldria menar tenir tot l'any la mateixa
temperatura " Ruyon indif. calors (pl. 3). No obstant
caldrà vigilar contínuament l'origen.

Gabriel Blancafort, No cal parlar d'afrell o que no de
fer-ne un altre. (Convenes Jordi Roca, Lluís Prat, Mont. Tàrrer)

Dir que es pot arreglar bé l'òrgue del Palau. Deixar-lo com un
funcionant bé etc ... es pot restar bé l'òrgue.

Tot plegat volem bé q'o que proposa

Veure a imprens' d'òrgue d'ecos.

¿Hi ha dues còpies en el projecte?

P. Robert, Rebutlada total a tots els òrgues de Banca-
lona sense proposar cap solució. No es pot tenir
en compte.

Montsenat Tonent

(3)

El retard en l'època del barroc, molt més q manifestava
abans als temps del Dr. Schmentgen - ja he sentit l'orgue
del Palau completament afinada ni afina. Cal saber la
afinació - Anant contra l'orgue romàntic. Cada orgue té el
seu estil

L'orgue no és tot expressiu, contràriament al
que afina Mont. Tonent. En gran a lo del paneg
amb Bach, hi però amb altres autors no.

El Dr. Schmentgen - ja era perfectament q se
era la tradició original de l'orgue.

sin renovació total estructura de l'orgue.
Val dir això orgue nou?

Opus' casa Walcker & co.

No està al corrent, però amb els anys que fa de l'existència, cal reconstruir l'orgue completament. Es podria aplicar part dels tubs vells a l'orgue nou.

Braun no treballa amb ells, però no el creuen apte. Jo sí... i per experiència.

Artur Escobar . Afinador actual

Causas d'imperfeció: l'aripia del llum. Les diferents temperatures de la sal repercuten en afinació, i en el mecanisme

me - Tostes seques. que fan moment amb els canvis de temperatura: aquesta és la causa de les imperfeccions de
Lionel Rogo

Tot es allò que dirí molt racional
- que es pugui tenir elèctricament.

Cortina per calor o calefacció en doble força

Projecte A no està mal.

Projecte B. Al menys fet amb sentit.

Projecte C. No l'acabes de venir clar.

Un gran a ~~tonalitat~~ li de l'origen ^{meu} sembla
un debat - de l'oposició nostra sempre hi ha l'oposició
i no ha dit res. Però per exemple.

^{solament}
Crear una comissió de la Casa. no de fora, com
Roma, Ruba sentit. jo, ^{Dr. Prats} M. Valls ... per tal de donar
un dictamen sobre els projectes.....

Mestre Lluís Mª Millet
ORFEO CATALA

Amadeu Vives 1

BARCELONA

[Handwritten signature]

Orfeo
Orfeo
Documents